

Karolina Alveryd
Utredare
Juridiska fakultetskansliet

Områdesnämnden för humanvetenskap

Remiss: EU på hemmaplan (SOU 2016:10)

Allmän bedömning

Betänkandet har lagts fram av Utredningen om delaktighet i EU. Utredningen finner att det brister i den svenska delaktigheten i EU och att detta är ett demokratiskt problem. Utredningen påtalar brister i både allmänhetens och kunskapsförmedlarnas kunskaper om EU. Utredningen lägger fram olika förslag om bättre insyn, delaktighet och inflytande och om bättre information om EU.

Juridiska fakultetsnämnden kan instämma i utredningens uppfattning att det ännu efter mer än tjugo års svenskt medlemskap i EU fortfarande finns stora brister i vårt land när det gäller kunskaper och information om EU. Utredningen lägger enligt fakultetsnämnden fram en rad värdefulla konkreta förslag till åtgärder ägnade att förbättra situationen. Utredningsarbetet har dock inte förts fram till något lagförslag och överhuvud har inget av utredningens konkreta förslag om hur statliga och kommunala organ bör agera i olika behandlade situationer för att förbättra informationsflödet och möjligheterna till medborgardeltagande konkretiserats i förslag till författningstext. Detta får ses som en brist men bör enligt fakultetsnämnden inte leda till att utredningens förslag om förbättrad informationstillgång i EU-frågor på olika plan läggs åt sidan.

EU-rättslig utbildning och information vid de juridiska fakulteterna

I utredningens avsnitt om brister i fråga om kunskap och information i EU-frågor, bland annat när det gäller lärarutbildning och statsvetenskaplig utbildning, behandlas inte alls de juridiska fakulteterna. Det bör därför framhållas att EU-rätt utgör ett viktigt och obligatoriskt inslag i landets alla juristutbildningar. Många svenska juris studerande läser därutöver specialkurser (fördjupningskurser) och skriver examensarbeten med EU-rättslig inriktning. Vid Stockholms universitet bedrivs också ettårig magisterutbildning i European Economic Law, som hittills genomgått av 400 – 500 personer. Magisterutbildning i EU-rätt bedrivs även vid Lunds universitet. EU-rätt är dessutom ett viktigt ämne inom forskarutbildningen. Vid och i anslutning till de juridiska fakulteterna förekommer också en omfattande konferens- och seminarieverksamhet, där aktuella – pågående eller nyligen avslutade – EU-lagstiftningsprojekt är ett ofta återkommande tema. Medan utredningen nämner Sieps nämns inte det av staten finansierade Nätverket för Europaforskning, som är inriktat på kvalificerad konferens- och informationsverksamhet inom juridik, statsvetenskap och ekonomi. Nätverket ger bland

Juridiska fakultetsnämnden

annat ut Årsboken Europaperspektiv. I Nätverkets juridiska gren, Nätverket för Europarättsforskning, deltar alla svenska universitet med fullständig juristutbildning. Det anordnar årligen ett betydande antal konferenser och seminarier i aktuella europarättsliga ämnen, ofta med ett brett deltagande. Nätverket stöder även Europarättslig Tidskrift, som utges med fyra häften om ca 1000 sidor/år. Även om naturligtvis mer kan göras, kan det svenska nuläget när det gäller utbildning och information om EU-rätt knappast karakteriseras som dåligt.

Det svenska civilsamhällets deltagande i tillkomsten av EU-lagstiftning

En mycket viktig fråga som utredningen särskilt har uppmärksammat är formerna för Sveriges deltagande vid tillkomsten av EU-lagstiftning och hur denna sedan genomförs i Sverige. Utredningen framhåller att ett resultat av att en stor del av lagstiftningen numera i huvudsak tillkommer på EU-nivå är att regeringens lagstiftande makt utökats på riksdagens bekostnad. Den framhåller också att utredningsväsendet och remissförfarandet i vårt land vanligen kopplas in först efter det att beslut om ny EU-lagstiftning har fattats och uppgiften är att genomföra denna på hemmaplan. Det återstår då vanligtvis små möjligheter att påverka lagstiftningen annat än i detaljer som rör genomförandet. Av stort intresse är utredningens förslag till lösning. Den föreslår att Regeringskansliet ska bjuda in olika intressenter att delta i särskilda EU-beredningsgrupper för viktigare sakfrågor som väntas leda till ny EU-lagstiftning. Det bör också skapas former för nationella e-samråd i samband med det förberedande lagstiftningsarbetet i EU. De lagstiftningsprocesser på EU-nivå som förväntas leda till rättsakter som ska införlivas med svensk lagstiftning ska även beskrivas i EU-promemorior. Dessa bör enligt utredningen publiceras i en särskild serie. Synpunkter som kommer in från EU-beredningsgrupperna och e-samråden ska redovisas som en del av informationsunderlaget.

Det är enligt fakultetsnämnden utmärkt att utredningen har lyft fram dessa frågor. Det är välbekant och har tillämpats vid ett stort antal tillfällen att regeringen tillsätter en utredning med deltagande av experter från olika berörda områden för att genomföra en EU-lagstiftning först sedan denna blivit slutligt antagen. Särskilt om det då rör sig om ett direktiv som bygger på fullharmonisering finns det i allmänhet inget utrymme för självständiga överväganden annat än i detaljfrågor. Fakultetsnämnden delar utredningens uppfattning att det är angeläget att man går ifrån denna ordning och öppnar för arbetsformer, som gör det möjligt för de intressenter inom det svenska civilsamhället som berörs av ett aktuellt lagstiftningsärende inom EU att medverka inom ramen för den svenska regeringens samlade ansvar redan när EU-lagstiftningen utformas. Särskilt bör detta gälla i fråga om stadierna innan kommissionen lagt fram sitt slutliga lagförslag för rådet och Europaparlamentet.

Detta är dock inte helt nytt. Expertgrupper, som medverkar från svensk sida som stöd för svenska regeringen i EU:s pågående lagstiftningsarbete, förekommer i viss mån redan nu. Patenträtten är ett exempel. Stora svenska organisationer har också möjlighet att medverka inom ramen för egna europeiska nätverk. Läget förefaller dock vara högst växlande och sakna någon fastare struktur. Det förefaller i mycket ha varit fråga om agerande ad hoc.

Mot denna bakgrund anser fakultetsnämnden att utredningens förslag, att det såsom en normal ordning tillskapas särskilda EU-beredningsgrupper för varje viktigare sakfråga

som väntas leda till ny EU-lagstiftning, är utmärkt. Fakultetsnämnden förordar att man går vidare inom regeringskansliet med att lägga fast lämpliga former för sådana EU-beredningsgrupper, så att detta fortsättningsvis kan bli ett normalt inslag i regeringsarbetet på berörda områden. I detta sammanhang bör även övervägas om och hur man kan förverkliga utredningens förslag om särskilda e-samråd. Fakultetsnämnden förordar även att regeringen går vidare med utredningens förslag om att inrätta en fast ordning med särskilda EU-promemorior om pågående, viktiga lagstiftningsfrågor på EU-nivå.

Remissvaret har på fakultetsnämndens uppdrag beslutats av dekanus, professor Jonas Ebbesson. Yttrandet har beretts av professor emeritus Ulf Bernitz. Föredragande har varit utredare Karolina Alveryd. Yttrandet har expedierats av Juridiska fakultetskansliet.

Jonas Ebbesson

Karolina Alveryd